

**O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA TO'Y BILAN BOG'LIQ LEKSIK
BIRLIKLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI: MADANIY
O'ZARO TA'SIRLAR VA QARAMA-QARSHILIKLAR**

Uzakova Lola

Ingliz tili o'qituvchisi

Farg'ona davlat universiteti

Farg'ona politexnika instituti

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada to'y leksemasi bilan bog'liq madaniy o'zaro ta'sirlar va qarama-qarshiliklar tomonlariga ta'rif berilgan. O'zbek va ingliz to'y marosimlari va ritualari organib chiqilib ularning ma'nosiga xam tohtalib o'tilgan, shuningdek, to'y so'zi bilan bog'liq ritual va ananlarni milliy va xalqaro ma'nolari keltirilgan va muhokama qilingan.*

***Kalit so'zlari:** to'y, madaniy ta'sirlar, ritual, an'analar, leksemalar, nikoh, marosim.*

**LINGUISTIC STUDY OF WEDDING-RELATED LEXICAL UNITS IN
UZBEK AND ENGLISH: CULTURAL INTERACTIONS AND CONTRASTS**

Lola Uzakova

English teacher

Fergana State University

Fergana Polytechnic Institute

***Annotation** The article describes aspects of cultural interactions and contradictions related to the lexeme of wedding. Uzbek and English wedding ceremonies and rituals have been organized and their meaning has been discussed, as well as the national and international meanings of rituals and customs related to the word wedding have been presented and discussed.*

***Key words:** wedding, cultural influences, ritual, traditions, lexemes, marriage, ceremony.*

O'zbek va ingliz madaniy o'zaro ta'sirlar, umumiy tomonlari va qarama-qarshiliklar o'xshash taraflari shuni ko'rsatadiki, insoniyat tarixida barcha xalqlar madaniyati teng rivojlana boshlagan, shuningdek, bir-birini to'ldirish va kengayishning yaqqol namunasi jahon sivilizatsiyasidagi dunyo xalqlari madaniyatining integrasiyasidir. To'y bilan bog'liq marosimlar va urf-odatlar o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar bu fikrning yaqqol tasdig'idir. O'zbek tilining ayrim namunalarini birinchi bo'lib yozib, tekshirib, nashr etgan asarlarida, XIX asrning ikkinchi yarmida yashagan yevropalik sayyohlar, elchilar va olimlar edi. XX asr boshlari A.A. Kushakevich kabi olimlarning kundaliklari va asarlarida, nutq tilshunoslik E.I.Sheygal va qiyosiy lingvokulturologiya G.M.Alimjanova, N.Lyapunova, A.Vasilev, A.N.Samoylovichlarning o'zbek xalqining hayoti, to'y bilan bog'liq urf-odatlari, og'zaki ijodiga oid muhim qaydlari bor. Masalan, to'y xalq qo'shiqlari, to'y marosimlari, xalq to'y sayillaridan olgan taassurotlari tasvirlangan. N.P.Ostroumovning o'zbek xalq to'y an'analari, maqollarini to'plash va nashr etishdagi faoliyati namunalari ahamiyatlidir. Xuddi shu davrdan boshlab, ba'zilar o'zbek xalq og'zaki ijodi masalan "kelin salom" namunalari butun dunyoga ma'lum bo'ldi. Ba'zi ingliz olimlar masalan Teylor, Seiler, Firth, Mieder va boshqalar o'z asarlarida ingliz tili va madaniy qarama qarshiliklarni o'rganishning asosiy sababi bu madaniyat va tili doimiy ravishda o'zgarib turishidir.

O'zbek va ingliz tillari va madaniyati bir-biridan farq qiladigan turfa yo'nalishlarning mavjud bo'lishiga qaramay, zamonaviy lingvokulturologiyaning predmeti ikki xil kod bo'lgan til va madaniyatning o'zaro ta'sirida shakllanadigan iisoiy belgilarning madaniy semantikasini o'rganishdan iborat.

To'y madaniyatini o'rganganimizda o'zbek va ingliz tillarida, ular o'rtasida muqarrar modernizatsiya va saqlanib qolgan merosni tushunishga asoslangan

murakkab o'xshashlik va qarama qarshilik mavjudligini takidlash kerak.¹Tashqi tomondan, to'ylar juda xilma-xil madaniy marosimlarga ega. Moda, to'y taraqqiyoti, mehmonlarning muloqoti har bir madaniyatda o'ziga xos farqlarga ega. Shunga qaramay, umumiy o'xshashliklar oilaviy ta'sir, tendentsiyalar va to'y yaqinligida aniqladik. Madaniy ziddiyat Buyuk Britaniya, Shimoliy Amerikadagi to'ylardagi eski an'analar va marosimlarning aniq orqaga qaytishi edi, o'zbek to'ylari esa an'analarning og'ir shaklini namoyish etdi.

Biroq, o'zbek va ingliz to'ylarning barchasida qandaydir tarzda madaniy an'analar bir xil darajada ta'svirlangan. Biroq, tafovutning muhim nuqtasi yoki ikki til madaniyati ta'kidlangan. Masalan, shimoliy amerikalik kelinlar o'zlarining to'ylarini "keksalik an'alariga" o'xshash qilishni xohlashadi. Biz bilan muloqot qilgan Angliyaning janubiy kelinlar uni oddiy, samimiy va ildiz otgan bo'lishga qaratishgan. Bu, ehtimol, keksa yoshdagi nikoh va uning qadriyatlarini ta'kidlash uchun bo'lishi mumkin.² O'zbek to'ylari esa ulug'vor, ekstravagant, ananaviy va ko'proq "ijro etuvchi" elementlarni namoyish etadi. Kuzatilayotgan zamonaviy o'zbek to'ylari uchun qo'shiq aytish, raqsga tushish, chiroyli bezaklar, hashamatli kiyimlar va hokazolar xarakterlanadi. Bugungi to'ylarning "shaxsiylashtirish" tendentsiyasi bilan bog'lash mumkin. Turli urg'u hali ham to'yning ijro etuvchi jihatining bir qismi sifatida tushunilishi mumkin, er-xotinning munosabatlarini mehmonlarga taqdim etish va bu o'tishning amalga oshishini nishonlash.³ Masalan, xozirgi kunda o'zbek toylarida "Love story" kabi an'ana Garb to'ylaridan kirib keldi. Bundan tashqari, yuqorida aytib o'tilganidek, ikki jamoadagi kelinlarning yoshidagi o'zgarishlar bir-biridan tubdan farq qilishini isbotladi. Biz o'rgangan

¹ Boles, J. B. (1996). The great revival: Beginnings of the Bible belt. Lexington (Ky.): The University Press of Kentucky.

² Dunak, K. (2009). Ceremony and Citizenship: African American Weddings, 1945–60. Gender And History, 21(2), 402-424.

³ Fog Olwig, K. (2002), A Wedding In The Family: Home Making In A Global Kin Network. Global Networks, 2: 205–218.

Shimoliy Amerika, Britaniya to'y madaniyati doirasida kelinlar imkon qadar karyera qurishgandan so'ng turmush qurishni tanladilar, ko'pincha bakalavrluk yillaridan keyin.⁴ Shunga qaramay, buni asosli ravishda kelin respondentlar jamg'armasi asosan kollej vazirlik guruhidan bo'lgan degan tushunchaga asoslanib kuzatish mumkin. Shuningdek, turmush qurgan britaniyalik va amerikalik kelinlar, o'zbek kelinlarga qaraganda kechroq turmush qurishni afzal ko'radi. Boshqa tomondan, umumiy va avlodlar o'rtasida, ko'p o'zbek kelinlar maktabni yoki oliy ta'lim maktabini tugatishi bilan turmushga chiqishni tanlashadi. Shuning uchun, Britaniya, Shimoliy Amerika kelin madaniyatidagi avlodlararo farq kelin madaniyatida aniq emasligini tushunish muhimdir.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki ingliz va o'zbek jamoatchiligidagi to'ylarni o'rganib chiqdik va to'y an'alarini individuallashtirish, har ikkala jamoada to'yning yaqinligini va farqliklarni oshirish tendentsiyasini noyob tarzda aniqlandi. Bu turli xil to'y elementlari ortidagi motivlarni o'rganish orqali adabiyotlarni ko'rib chiqishga qo'shiladi.⁵ To'y - bu madaniy spektakl, lekin spektaklning roli o'zbek va ingliz tillarida ba'zan o'xshash va qarama qarshiliklari mavjud bo'lib, tomoshabinlar oldida er-xotin munosabatlarini noyob tarzda aniqlashdir.

Foydalanilgan adabiyot

1. Aguiar, M. (2013), "Arranged Marriage: Cultural Regeneration in Transnational South Asian Popular Culture" *Cultural Critique*, 84: 181-214.
2. Rosenberg-friedman, L. (2012). *Wedding Ceremony, Religion, and Tradition*. *Israel Studies Review*, 27(1), 98-124.

⁴ Gulati, L. (1976). Age of Marriage of Women and Population Growth: The Kerala Experience. *Economic and Political Weekly*, 11(31):1225-1234.

⁵ Rosenberg-friedman, L. (2012). *Wedding Ceremony, Religion, And Tradition*. *Israel Studies Review*, 27(1), 98-124.

3. Lola Uzakova. 2022. "Linguistic-Cultural Study of Lexical Units Related to the Word "Wedding" in Uzbek and English Languages" PINDUS Journal of Culture, Literature, and ELT (PJCLE) Academic journal
4. Lola Uzakova. 2022 "O‘zbek va ingliz tillaridagi “to‘y” leksemasi bilan bog‘liq leksik birliklarni lingvokulturologik tadqiqi” (to‘y so‘zi bilan bogliq etiket shakllari) INTERNATIONAL CONFERENCE ON TEACHING, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES” 2023/1 p958-961
5. L. Uzakova "O‘ZBEK VA INGLIZ NUTQIY ETIKETLARINING QIYOSIY TADQIQI" «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601 ////
//// Volume:1, ISSUE: 3 B 213-216
6. Kaharova, M. (2021). MICRO FIELD OF LEXEMES WHICH DENOTE UZBEK PEOPLES’HOLIDAYS AND WORK CEREMONIES. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука,(9), 646-648.